

Sämsta valet någonsin – eller en succé utifrån förutsättningarna?

Ett diskussionsmaterial om Socialdemokraternas val i Stockholmsregionen

Sämsta valet någonsin – eller en succé utifrån förutsättningarna?

Vårt uppdrag

I juni fick vi frågan om vi tillsammans ville utvärdera Socialdemokraternas valrörelse i Stockholmsregionen. Vi fick inga medskick om hur vi skulle gå till väga. Vi fick helt fria händer.

Vi bestämde oss genast för tre punkter som skulle sätta ramarna för vårt arbete. Vi ville fokusera på samhällstrender och inspel som kan stärka socialdemokratins i Stockholmsområdet i arbetet framåt. Vi ville presentera våra slutsatser så snart som möjligt efter valet och vi ville göra det i en form som inbjuder till fortsatt diskussion.

Den metod vi valt för att samla underlag så skyndsamt som möjligt är att vi genomfört drygt tjugo intervjuer med nyckelpersoner i Stockholms Arbetarekommun och Stockholms Läns socialdemokratiska partidistrikt. Vi intervjuade ett större urval av valledare i kretsar i Stockholms Arbetarekommun och arbetarekommuner i Stockholms läns partidistrikt under valrörelsens sista vecka, innan valresultatet överskuggade alla slutsatser. Efter valdagen har vi intervjuat ett urval av personer i den politiska och operativa valledningen.

Vi har också haft tillgång till en rad interna material – från strategidokument och opinionsundersökningar till gruppvisa utvärderingar från dem som varit anställda i valrörelsen. Därutöver har vi läst andras analyser och lyssnat till forskare i seminarier.

Till vår hjälp har vi också haft Julia Ekedahl-Lotoft, ansvarig för enheten Strategi och budskap i valorganisationen. Hon har bidragit med sammanställningar av valresultat, projektutvärderingar, goda råd, intervjubokningar och mycket, mycket mer.

Men slutsatserna och urvalet av fakta i den här rapporten är helt våra egna. Vår förhoppning är att vår rapport, som presenteras drygt två månader efter valdagen, ska leda till fortsatta diskussioner och fördjupade insikter som stärker Socialdemokraterna i Stockholmsregionen.

Stockholm den 12 november 2019

Aida Hadžialić

Carina Persson

UTBLICK

- 4 **Stockholmsregionen och samhällstrender**
- 4 Globalisering och urbanisering
- 4 Segregation, klassklyftor och bostadsbrist
- 5 Ekonomi, innovationer och digitalisering
- 5 Kultur, arkitektur och upplevelser
- 7 **Värderingar i globaliseringens tidevarv**
- 7 Vilka är stockholmarna och vilka värderingar har vi?
- 8 Hur påverkar det (s) kommunikation?
- 9 Hur påverkar det (s) organisation?

TILLBAKABLICK

- 10 **Blir valet 2018 historiskt?**
- 11 **Resultaten**
- 11 Mål och måluppfyllelse
- 12 Våra reflektioner
- 12 Riksdagsvalet
- 14 Landstingsvalet
- 16 Kommunvalen
- 18 Parlamentariska strategier – valen vinnas efter valet
- 19 Några ord om målgrupperna
- 21 **Vad handlade valet om?**
- 21 Väljarnas dagordning
- 21 Svält engagemang för regionala och lokala sakfrågor
- 22 Kampanjens prioriterade sakfrågor
- 22 Var det en folkomröstning om välfärden?
- 23 Var är framtiden?
- 24 **Kampanjen**
- 24 Det massmediala samtalet
- 25 Det personliga samtalet
- 26 Det digitala samtalet
- 27 Våra reflektioner
- 28 **Företrädare som inger förtroende**
- 30 **Valorganisationen**

MED BLICKEN FRAMÅT

- 31 **Våra slutsatser och rekommendationer**
- 31 Slutsatser
- 31 Rekommendationer
- 34 **Några lästips**

UTBLICK

Stockholmsregionen och samhällstrender

Globalisering och urbanisering

Världens städer och urbana områden växer explosionsartat och så även Stockholmsregionen. Stockholm har länge varit EU:s snabbast växande stad och själva Stockholmsregionen räknar till ca 2,3 miljoner invånare idag. Stockholms stad beräknas nå en miljon invånare 2020. Fram till 2050 beräknas länets invånarantal öka till cirka 3,4 miljoner.

Det talas internationellt om en metropolitisk revolution och att borgmästare börjar bli lika inflytelserika som statsministrar och presidenter. Framför allt ser vi att aspirerande unga människor inte längre flyttar mellan länder, utan mellan världens städer. Det urbana attraherar på grund av bättre livschanser i form av arbetstillfällen och karriärsutveckling, men även av livsbejakande skäl. Större städer har helt enkelt en starkare puls och rikare kultur- och nöjesutbud än mindre orter. Studier visar också att städer har blivit en allt viktigare identitetsmarkör.

Parallellt med att urbaniseringen tilltar världen över, talar historiker om att mänskligheten har påbörjat en ny folkvandring. Klimatförändringar, krig och konflikter i kombination med digitalisering och viljan till ett bättre liv, har fått många människor att lämna sina hem för att söka efter en ljusare framtid någon annanstans. Trenden är framför allt att människor från öst och syd, söker sig västerut och norröver. Det märks inom EU, men även bortom unionens gränser.

Europa och västvärlden har befunnit sig i en omdanande tid efter 2016. Det otänkbara inträffade när britterna röstade för att lämna EU samtidigt som amerikanerna röstade fram Donald J Trump till president. Det irrationella blev rationellt och västvärlden stod i chock. Som en konsekvens av både Brexit och Donald Trumps protektionistiska politik har människor, företag och andra organisationer från Storbritannien respektive USA börjat söka sig till nya platser.

Städer som Paris, Berlin, Amsterdam och Frankfurt har tydliggjort att de söker efterträda London som Europas ekonomiska och kulturella maktcentrum. Även Stockholm kan konkurrera i det här avseendet.

Segregation, klassklyftor och bostadsbrist

Samtidigt som Stockholmsregionen är en av världens mest framtidsinriktade och välmående regioner råder segregation, klassklyftor och bostadsbrist. Klyftorna är påtagliga såväl inom Stockholms stad, som inom Stockholmsregionen. När det råder närmast full sysselsättning innanför tullarna och i mer välbärgade kommuner, saknar många i förorten och i länets fattigare kommuner framtidstro på grund av arbetslöshet och segregation.

Klassklyftorna och den socio-ekonomiska utsattheten är stora problem. I Stockholms förorter och i vissa av regionens kommuner har även extremism,

gäng och hedersrelaterad problematik utvecklats vilket medfört att känslan av utsatthet ökat än mer.

Den stora inflyttningen till Stockholmsregionen, trots de senaste årens förbättrade byggtakt, leder till bostadsbrist och trångboddhet. Framför allt unga och nyanlända saknar möjlighet till bostad vilket leder till en utbredd svart marknad och dåliga livsvillkor. Näringslivet vittnar om att Stockholmsregionens bostadsbrist är många företags enskilt största tillväxtproblem. Det är helt enkelt omöjligt att attrahera kompetens till Stockholm på grund av att det inte finns någonstans att bo.

De senaste åren har även en betydlig mängd romer från framför allt Bulgarien och Rumänien tagit sig till Sverige och Stockholmsregionen. Romerna, som har benämnts som EU-migranter, är del av en större utflyttning som sker från många östeuropeiska stater. Utredningar genomförda av regeringen visar att många romer tjänar mer genom att tiggas på Stockholms gator än vad en etablerad yrkesarbetare gör i Rumänien. De ekonomiska incitamenten att tiggas kommer därför troligtvis finnas kvar trots den sociala och mänskliga misär som det medför.

Ekonomi, innovationer och digitalisering

Välfärd och utveckling kräver ekonomisk tillväxt och hög sysselsättning. Stockholmsregionen är i mångt och mycket väl rustad för att möta framtiden genom en stark arbetsmarknad, många väletablerade arbetsgivare men även genom framväxten av en ny ekonomi.

Sverige och Stockholm är i absoluta världstoppen vad gäller innovationer, entreprenörskap och tekniska framsteg. Per capita är det enbart Silicon Valley i Kalifornien som lyckas producera fler så kallade unicorns än Stockholm (det vill säga start-ups som har vuxit till en omsättning på över en miljard dollar). Starka varumärken som Spotify och Skype, som har tagit världen med storm, kopplas ihop med Stockholm och förstärker bilden av Sverige som en kreativ och innovativ nation.

Utvecklingen inom artificiell intelligens förväntas revolutionera den mänskliga tillvaron, från utformningen av framtida arbetsmarknader till människans sätt att leva på. Våra social- respektive omställningssystem kommer behöva rustas för att klara av förändringarna som den fjärde industriella revolutionen förväntas medföra.

Socialdemokratin kommer att behöva svara på frågor som vilken ekonomisk politik garanterar en stad och region som håller ihop? Och hur förbättras livsvillkor samtidigt som den ekonomiska konkurrenskraften stärks?

Kultur, arkitektur och upplevelser

Världens främsta städer definieras av såväl ekonomisk, social som kulturell rikedom. Stockholmsområdet erbjuder förvisso betydande värden inom kultur och natur, men väljer ofta en mer konservativ hållning inom stadsutveckling vilket begränsar känslan av dynamik och framtidsanda. Världens mest framstående och kosmopolitiska städer har i motsats ofta valt att våga vara avant garde inom exempelvis arkitektur, kulturella institutioner och i förmågan att socialt omdefiniera användningen av offentliga rum för att skapa liv och rörelse.

När Europeiska läkemedelsmyndigheten skulle omlokalisera från London till annan stad i EU stod Stockholm som en av kandidaterna. Myndighetens

anställda fick under processens gång bland annat svara på vilken stad de helst ville bo i förutom London. Tyvärr hamnade Stockholm långt ner på listan, efter städer som till exempel Amsterdam och Köpenhamn.

Utvecklingen bekräftas av forskningen som visar att en stads energi, variationsrikedom och tillgång till kultur och sociala sammanhang är lika avgörande som möjligheten till arbete vid val av ort, framför allt för unga.

Fundera på/diskutera; Hur påverkar de globala trenderna oss? Hur vill vi att de ska påverka oss? Vad kan vi lära, vilka hot måste vi möta och vilka möjligheter borde vi ta vara på? Vad ska vi göra?

Värderingar i globaliseringens tidevarv

Vilka är stockholmarna och vilka värderingar har vi?

Stockholmsregionen är stor och rymmer många människor, med skiftande identiteter och värderingar. Vi har dock försökt urskilja och beskriva några av de mest framträdande dragen hos invånarna i regionen.

Stockholm är en av världens mest moderna, progressiva och gröna städer. Stockholmarens innanför tullarna och i attraktiva närförorter är resursstark med hög utbildningsnivå och vill ta ekologiskt och socialt ansvar. Detta harmoniserar med värderingarna och identiteten hos befolkningen i andra urbana områden världen över med högre välstånd. Befolkningen är i allmänhet positiv inför framtiden eftersom man anser sig vara väl rustad inför eventuella utmaningar som väntar. Stockholm anses även vara betydligt mer kosmopolitiskt än resten av landet och man ser sig själv som en förändringsbenägen individualist.

Befolkningen i Stockholms stads yttre lägenhetsförorter och några av länets miljonprogramskommuner består till stor del av människor med utländsk bakgrund. Vad som också är kännetecknande är att befolkningen är generellt sett yngre än i övriga delar av Stockholms län. Skillnaderna i utbildningsnivå bland invånarna är stora och många saknar nätverk som främjar arbets- och karriärmöjligheterna. Köpkraften är låg och framtidstron är alldeles för ofta begränsad. Trots rekordsnabb sysselsättningsuppgång i Stockholm under mandatperioden, särskilt i förorten, så finns det alltså mer att göra.

En viktig och positiv trend är att de unga kvinnorna prioriterar utbildning vilket naturligtvis förbättrar deras framtidsutsikter. Siffror visar att den öppna arbetslösheten bland killar i åldern 18–25 i Stockholms förorter ligger betydligt högre än hos tjejerna i motsvarande ålder. Det ska dock sägas att motsvarande balans gäller för regionen som helhet där de unga kvinnorna ligger före yngre män både vad gäller utbildning och sysselsättning.

I Stockholms län finns också en stor grupp husägande och bilburen medelklass som inte sällan pendlar. Det rör sig om en kombination av tjänstemän med högre utbildning och yrkesarbetare. Befolkningssammansättningen i "villabältet" är ofta homogen men består av en blandning mellan individualister och kollektivisterna med traditionella värderingar beroende på om man bor i ett välbeställt villaområde eller i ett arbetarpräglad radhusområde.

Stockholmarens har vanligtvis andra värderingar än övriga svenskar ifråga om att:

- Stockholmarens strävar i högre grad efter en livsmiljö som förknippas med urbana miljöer
- De är mer positiva till invandring och kulturella variationer
- De är snabbare på att ta till sig tekniska innovationer
- De är mer positiva till distansarbete
- De tror på jämlikhet men förkastar Jantelagen
- De anser sig ha stor förmåga att påverka sin livsutveckling men tenderar att vara missnöjd med sitt boende.

Stockholmarna sticker också ut på andra sätt;

- Tre fjärdedelar av länets befolkning bor inom 1 200 meter från befintliga spårstationer och stombusshållplatser, vilket ger en god utgångspunkt för en hög kollektivtrafikandel.

- Närmare 60 procent av befolkningsökningen under de senaste åren beror på att människor flyttar hit, både från andra delar av Sverige (8 procent) och från andra länder (51 procent). De resterande cirka 40 procenten beror på ett relativt högt barnafödande.
- En högre andel av Stockholmsregionens invånare har eftergymnasial utbildning.
- Flera kommuner i Stockholms län har en betydligt högre andel tjänstemän och en lägre andel arbetare än övriga Sverige. Störst andel tjänstemän i riket hade år 2013 Solna med nära tre fjärdedelar tjänstemän, följt av Lund, Stockholm, Danderyd och Sundbyberg.
- De vanligaste yrkena för kvinnor i Stockholms län är barnskötare, butikssäljare/fackhandel, kontorsassistenter/sekreterare, grundskollärare och undersköterskor.
- De vanligaste yrkena bland män i Stockholms län är mjukvaru- och systemutvecklare, företagssäljare, lager- och terminalpersonal, butikssäljare/fackhandel och restaurang- och köksbiträden.

Självklart finns det andra intressanta fakta om de som bor i regionen, inte minst av det som vi kunnat utläsa i opinionsundersökningar. Vår poäng är att kunskapen om väljarna måste öka och (s) måste ha en gemensam bild av de väljare som ska vinnas.

Hur påverkar det (s) kommunikation?

Socialdemokratin måste alltid agera och utvecklas utifrån sin värdegrund om jämlikhet, frihet och framtidstro för alla. Utifrån den ideologiska grunden behöver konkret politik och kommunikationsstrategier utformas för att möta en verklighet som är i ständig förändring.

Socialdemokratin anses av många fortfarande vara Sveriges huvudsakliga maktbärande parti och den politiska rörelse som har utformat Sverige till ett framgångsrikt välfärdsland.

Mätningar visar dessvärre samtidigt att alldeles för många uppfattar socialdemokratin som en vissen, trött och föråldrad rörelse som saknar orken att forma ett starkt framtida Sverige. Risken är därför att socialdemokratin trots sina progressiva arbetarrörelserötter kommer att möta utmaningar i att samla stöd i en splittrad region. Å ena sidan består Stockholmsregionen av en urban och global medelklass som vill ha mer men som måste sättas i kontrast till den arbetarklass i förorten (och vissa av Stockholms läns kommuner), som saknar framtidstro.

Vad som dessutom är viktigt i sammanhanget är att dagens politiska klimat i mångt och mycket styrs av känslor och upplevelser. Fakta, logik och rationella ställningstaganden spelar allt mindre roll i en omvärld styrd av skraddarsydda känslobudskap kanaliserade genom digitala plattformar vars inflytande konsekvent växer.

Socialdemokratin främsta uppgift i det sammanhanget måste vara att formulera, och börja agera utifrån, en sammanhängande och långsiktig kommunikativ strategi som handlar om att väcka framtidstro på bredden.

Socialdemokratin måste då jämte idén om att vara huvudstadsregionens starkaste röst för jämlikhet också äga idéformuleringen om Stockholms internationella roll, regionens ekonomiska tillväxt och förhållandet till en dramatiskt intensifierad teknikutveckling.

Hur påverkar det (s) organisation?

Socialdemokratins organisation behöver spegla samtiden – och gärna reflektera över framtiden. Det politiska landskapet förändras inte enbart utifrån värderingar och politiska strömningar utan även ifråga om digitalisering och dess konsekvenser på all sorts organisering, inte minst av politisk natur.

Framväxten av digitala verktyg och framför allt sociala medier har öppnat upp för ett stort kommunikativt och demokratiskt engagemang. Dag som natt debatteras och diskuteras politik världen över och det har aldrig varit enklare att kommunicera åsikter.

Digitaliseringen har därmed medfört att partipolitiskt engagemang ibland uppfattas som en omväg, snarare än genväg, till politiskt inflytande. Det är helt enkelt enklare att logga in på datorn och opinionsbilda via Twitter än att bli partimedlem i ett parti, för att på sikt bli invald i en styrelse eller annat organ som ger möjlighet till påverkan.

Socialdemokratins utmaning ligger därför i att förenkla, modernisera och digitalisera den egna folkrörelsen. Riskerna är annars att den partipolitiska formen av engagemang kommer att förlora gentemot mer lättroliga organisationer och plattformar, framför allt sådana som är online.

En av de frågor vi ställde i våra intervjuer var av mer filosofisk karaktär. Vi frågade helt enkelt – Vem är stockholmaren?

Vi fick lika många svar som personer vi intervjuade. Vi sökte efter en gemensam bild av vilka väljarna som bor här är. Men vi fick inte ett gemensamt svar. Kanske beror det på hur vi ställde frågan, men det fick oss ändå att fundera.

Vi tror att det kan vara av avgörande betydelse att Socialdemokraterna i Stockholmsregionen formar en gemensam bild av vilka stockholmarna är, baseras på fakta och på de insikter som opinionsundersökningar ger. Utifrån den analysen och politiska ställningstaganden kan Socialdemokraterna i regionen formulera en gemensam och sammanhållen berättelse om hur (s) vill att Stockholmsregionen ska utvecklas. En berättelse som håller ihop den väljarbas (s) tror sig kunna vinna.

Avgörande för att ha någon möjlighet att behålla mittenväljare/blockbytare, samtidigt som Socialdemokraterna återtar stöd i sin traditionella bas, är att Socialdemokraterna kan beskriva verkligheten så att båda dessa väljargrupper känner igen sig. Frågan blir alltså; Vilka är de utmaningar som en stor del av invånarna i Stockholms län delar?

Fundera på/diskutera; Vilka gemensamma drömmar gömmer sig bakom dessa torra fakta? Vilken oro behöver bli sedd? Vilket löfte om framtiden ska den socialdemokratiska politikutvecklingen ge? Kort sagt – vad ska en berättelse innehålla som håller ihop Socialdemokraternas väljarbas i Stockholmsregionen?

TILLBAKABLICK

Blir valet 2018 historiskt?

” Den 9 september 2018 har goda utsikter att bli ett historiskt datum i Sverige. Kanske inte så mycket för själva valresultatet, som för att valet och valrörelsen kom att bekräfta stora förändringar i politik- och mediasystem som sannolikt kommer att vara betydelsefulla för lång tid framåt. ”

Så skriver redaktörerna för forskningsrapporten *Snabbtänkt – Reflektioner* från valet 2018 av ledande forskare. Bland de stora stegvisa förändringar som forskarna tycker bekräftats är tre särskilt intressanta;

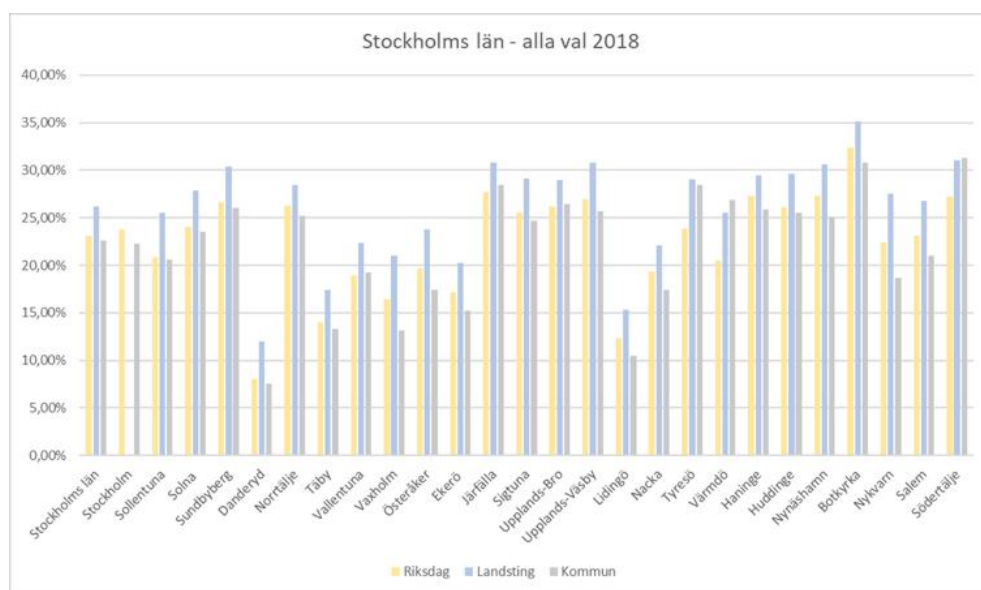
- Det svenska partisystemet blir, i takt med att de stora partierna blir mindre och de små partierna större, allt mer likt hur det ser ut i övriga Europa. Det gör regeringsbildning och samarbetsmönster mer komplicerade.
- Kampanjerna bedrivs på allt fler arenor – gamla som nya. Dörrar knackas både i bostadsområdet och på nätet. Innehållet på sociala medier engagerar, mobiliserar och inte minst polariserar. I ett allt mer fragmentiserat och komplext medielandskap räcker det inte att vara framgångsrik på en plattform eller i en mediekanal – insatserna måste förstärka varandra för att nå önskad effekt.
- Inga sakfrågor får längre fäste i de etablerade medierna. Där ägnades störst utrymme åt kampen om regeringsmakten, de rekordmånga partiledardebatterna och utfrågningarna och resultaten av de ännu fler opinionsundersökningarna. Och partierna har lärt sig att avstå från att svälja varandras beten och bidrar därmed heller inte längre till att göra sakfrågor stora genom att ta konflikt kring andra partiers utspel.

Fundera/diskutera; Stämmer spaningarna?

I så fall; Hur märktes det i Stockholmsregionen?

Och hur påverkar det vårt sätt att bedriva valrörelse nästa gång?

Resultaten

val.se

Mål och måluppfyllelse

I januari valåret antogs en valplan för Socialdemokraterna i Stockholmsregionen med sex mål för valrörelsen. Målen var att;

- Vinna makten i Stockholms läns landsting.
- Behålla makten i Stockholms stadshus.
- Leda bildandet av progressiva majoriteter i minst hälften av länets kommuner.
- Bidra till att den socialdemokratiskt ledda regeringen kan sitta kvar genom att vinna ytterligare ett riksdagsmandat från Stockholm.
- Föra minst 300 000 samtal med väljarna i Stockholmsregionen.
- Stärka partiorganisationen genom att värva 2000 nya medlemmar till (s) i Stockholm och 2500 till (s) i Stockholms län.

De fyra första parlamentariska målen sammanfattades sedan med att Socialdemokraterna skulle öka med minst två procentenheter i val till samtliga parlament.

Nu vet vi hur det gick:

- Socialdemokraterna i regionen vann inte makten i Stockholms läns landsting. Det trots att (s) gjorde det bästa landstingsvalet i landet – det enda där (s) ökar i antal väljare och bara tappar 0,2 procentenheter som andel av rösterna. Men det räckte inte för att vinna makten.
- Socialdemokraterna lyckades inte heller behålla makten i Stockholms stadshus. Det trots att (s) blev största parti, gick emot rikstrenden och ökade i antal röster och som andel av rösterna med 0,3 procentenheter, jämfört med att (s) i riket i snitt förlorade 3,6 procentenheter i kommunalvalen. Men det räckte inte för att behålla makten i stadshuset.
- I skrivande stund leder Socialdemokraterna bara fem styrande majoriteter i länets kommuner – Botkyrka, Haninge, Sundbyberg, Södertälje och Tyresö.

Och det trots att (s) i kommunvalen i Stockholms län sammantaget ökar i antalet röster och bara tappar 1,3 procentenheter som andel av rösterna, jämfört med snittet i riket som är en förlust på 3,6 procentenheter i kommunvalen. Men att ingå i fem styrande konstellationer är långt ifrån målet om att leda bildandet av majoriteter i minst hälften av länets totalt 26 kommuner.

- Socialdemokraterna gör sammantaget sitt sämsta riksdagsval någonsin. Trots det överträffar Socialdemokraterna i Stockholmsregionen sitt mål om att vinna ytterligare ett riksdagsmandat. Efter valet har ytterligare två socialdemokrater från regionen tagit plats i Riksdagen.
  - I Stockholms kommun vanns ett nytt mandat så att Socialdemokraterna nu har totalt 8 av de 32 mandaten. Stockholms kommun är den riksdagsvalkrets i landet där (s) gör den allra bästa valrörelsen och ökar med över 20 000 röster och 2,2 procentenheter (från en relativt låg nivå). I riket i snitt är motsvarande siffra en förlust på 2,8 procentenheter.
  - I Stockholms län tog Socialdemokraterna också ytterligare ett mandat jämfört med 2014. Socialdemokraterna ökar med drygt 4000 röster och tappar bara 1,0 procentenhet som andel av väljarkåren, jämfört med snittet i riket som är en förlust på 2,8 procentenheter. Socialdemokraterna har nu 10 av totalt 43 mandat från valkretsen. Eftersom antalet riksdagsmandat från länet har ökat från 39 till 43 på grund av befolkningstillväxten, så blir andelen (s)-ledamöter från Stockholms län bara marginellt högre än efter valet 2014.

Om framgångarna i riksdagsvalet i Stockholmsregionen bidrar till att Sverige även den kommande mandatperioden får en socialdemokratiskt ledd regering är i skrivande stund oklart.

- Den stora framgången är samtalskampanjen. Där nåddes målet om 300 000 förda samtal. Mer exakt genomfördes 303 000 samtal, varav 131 830 i Stockholms arbetarekommun och 158 670 i Stockholms läns partidistrikt och dessutom ringdes 12 500 samtal. Det är en framgång för folkrörelsen Socialdemokraterna. Men samtalskampanjen är inte ensam tillräcklig för att uppnå alla de andra målen.
- Till sist uppnåddes inte heller värvarmålen under valrörelsen. Till (s) i Stockholm värvades 1 216 nya medlemmar och till (s) i Stockholms län värvades 1 469 nya medlemmar under årets första tio månader. Det är en bit ifrån målen om 2 000 respektive 2 500 nya medlemmar i valrörelsen.

Våra reflektioner

De socialdemokratiska resultaten i årets val går att tolka och beskriva på många olika sätt. Här följer några av våra reflektioner om varför det gick som det gick.

Riksdagsvalet

Socialdemokraterna gör sitt sämsta riksdagsval sedan demokratins införande. Ändå var resultatet en positiv överraskning på valnatten. De flesta bedömare trodde att det skulle gå sämre. Opinionsundersökningar under våren gav skäl att vänta sig ett ännu lägre resultat. Men valsporten blev en framgång och en gammal sanning – den om att (s) alltid förlorar valsporten – kom äntligen på skam. Ser vi ut över Europa är det bra gjort av ett regeringsbärande parti att förlora en så liten andel av väljarna.

Mandatperioden inleddes med att regeringen förlorade en budgetvotering i Riksdagen och under hotet om nyval tecknades Decemberöverenskommelsen. Från att överenskommelsen tecknades vid årsskiftet efter valet, och fram över och förbi att de borgerliga partierna lämnade den, lyckades den socialdemokratiskt ledda regeringen styra Sverige genom stora prövningar. Detta trots ett svagt parlamentariskt underlag.

Migrationspolitiken var den helt dominerande politiska sakfrågan under hela förra mandatperioden. I praktisk politik lyckades regeringen hantera de påfrestningar landet utsattes för till följd av de många flyktingar som kom till Sverige framför allt på hösten 2015. Men (s) retoriska svängar i frågan kostade på väljarnas tillit, både bland dem som vill ha en mer generös flyktingpolitik och den majoritet som tycker att vi ska skärpa politiken ytterligare. "Väljarna undrade på goda grunder om vi bara försökte säga det de ville höra. Har S ingen egen ryggrad?", som en av de politiska företrädarna vi intervjuade sa.

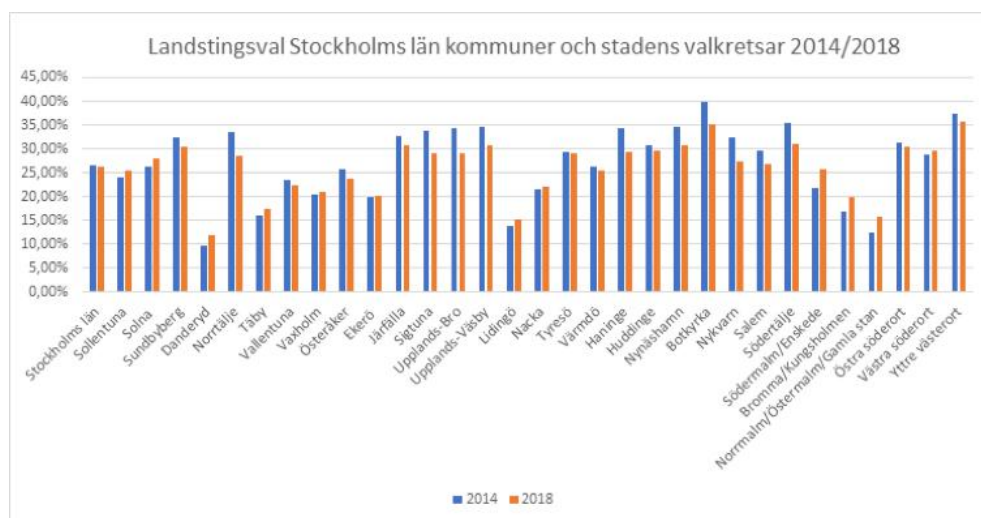
Att såväl Socialdemokraterna som Moderaterna hade fokus på migrationspolitiken, ända in i maj valåret, gjorde också att en stor del av mandatperioden utspelade sig på Sverigedemokraternas hemmaplan. I efterhand är det lätt att se att möjligheterna för (s) att driva andra frågor hade ökat om migrationsfrågan hanterats tidigare i mandatperioden. Inför valdagen spekulerade till och med flera opinionsinstitut och bedömare om att SD skulle bli största parti i Riksdagen. Och visst gjorde de ett framgångsrikt riksdagsval, ändå var det på valnatten tydligt att de hade väntat sig mer. Det hade också Moderaterna gjort, som på valnatten utropade sig som segrare, efter att ha förlorat 3,5 procentenheter av sitt väljarstöd i förra riksdagsvalet och slutade under 20 procents väljarstöd.

Från Socialdemokraternas nationella nivå innebar valrörelsen, på traditionellt sätt, en lång rad utspel om sakpolitik som kulminerade i valmanifestets förslag om familjeveckor. Tyvärr fick ingen sakpolitisk fråga något riktigt fäste i valrörelsen, något som bekräftas både av forskare och de personer vi intervjuat. Få av valledarna i kretsar och arbetarekommuner uppger i våra intervjuer att de kampanjat på något av de nationella utspelen. Varken pensioner eller familjeveckor blev några bärande teman i samtalskampanjen i Stockholmsregionen. Däremot gav utspelen, framför allt under valrörelsens sista veckor, råg i ryggen åt valarbetarna och bidrog på det sättet till det goda humöret i kampanjen.

För valkampanjen i Stockholmsregionen spelade sannolikt ett nationellt ställningstagande större roll än något annat. Det tydliga avståndstagandet mot Sverigedemokraterna gynnade (s), särskilt i Stockholmsregionens centrum. Där fanns de mittenväljare för vilka frågan om att förhindra att (sd) får politiskt inflytande var så betydelsefull att det till och med avgjorde vilket block de röstade på.

Fundera/diskutera; Vilka är dina reflektioner kring resultatet i Riksdagsvalet? Vilka skeenden och sakfrågor påverkade resultatet? Vad gjorde vi särskilt bra? Vad kunde vi gjort annorlunda? Och i så fall – hur då? Vad lär vi oss för framtiden?

Landstingsvalet

val.se

Sjukvården var, enligt SVTs Vallokalsundersökning, väljarnas viktigaste sakfråga. Och (s) har, enligt samma undersökning, inte längre kvar sitt övertag på de borgerliga partierna sammantaget i förtroende i sjukvårdsfrågan.

I efterhand är det lätt att se att Socialdemokraternas svar på väljarnas frågor om köer och tillgänglighet till vården borde ha fått större utrymme både under mandatperioden och i kampanjen. Både nationellt och i Stockholmsregionen. Växande vårdköer, den borttagna kömiljarden och nedläggningen av BB i Sollefteå blev tyvärr tydliga nationella illustrationer i de borgerliga partiernas berättelse om att (s) misslyckats med sjukvården.

Socialdemokraterna gör sammantaget de sämsta valen i landstingsvalen. Tappet är större i landstings-/regionvalen än i kommun- och riksdagsvalen. Snittet över riket är en förlust på 4,2 procentenheter. Det är ingen tvekan om att Socialdemokraterna samlat behöver utveckla sjukvårdspolitiken för att återta väljarnas förtroende.

Socialdemokraterna i Stockholmsregionen gjorde det bästa landstingsvalet i landet, visserligen utifrån en jämförelsevis låg ingångsnivå. Valet till Stockholms läns landsting är det enda landstings-/regionval där (s) ökar i antal väljare och bara tappar 0,2 procentenheter som andel av väljarna. Socialdemokraterna blev största parti i Stockholms läns landsting för första gången sedan 2002. Moderaterna tappar 5,9 procentenheter sedan valet 2014 och hela 14,5 procentenheter sedan valet 2010. Skandalerna kring Nya Karolinska i Solna förstärkte påtagligt den rikstrend som tryckte tillbaka Moderaterna i alla val.

Med det sagt finns det ändå skäl att fundera över om Socialdemokraterna i Stockholmsregionen kunde gjort något ytterligare för att nå målet om att ta makten i landstinget.

Landstingsvalrörelsen innehöll två bärande element. För det första kritiken av Moderaterna som ansvariga för skandalerna kring Nya Karolinska i Solna. För det andra en rad handslag med länets kommuner om i huvudsak ökad tillgänglighet till vård lokalt.

När det gäller kritiken av skandalerna kring Nya Karolinska i Solna lyckades Socialdemokraterna i regionen, med stöd av den nationella nivån och av en intensiv medierapportering, göra det mer känt att Moderaterna är ansvariga för haveriet.

Det var en bedrift i sig. Däremot vann (s) inte tillräckligt stor del av det väljarflöde som gick från Moderaterna. De andra borgerliga partierna lyckades smita ifrån sitt ansvar för misskötseln och fångade upp stora delar Moderaternas tapp.

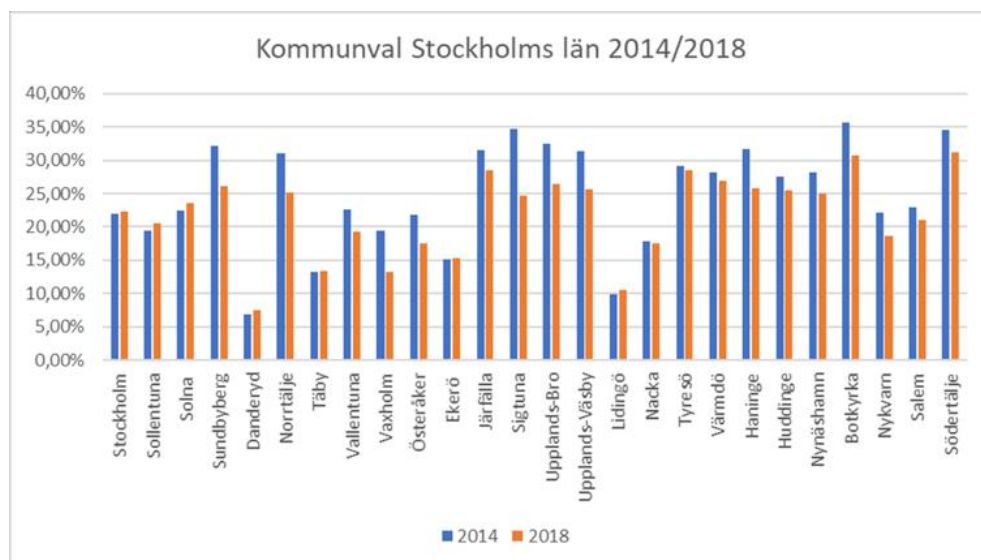
I våra intervjuer ställs frågan; Skulle den socialdemokratiska kritiken istället ha riktats mot den samlade landstingsalliansen? Vi tror inte att det hade gjort så stor skillnad. Socialdemokraternas insats hade sannolikt inte klarat att flytta ljuset från Moderaterna mot en större allians, när mediernas perspektiv var så fokuserat på att det var Moderaterna som bar ansvaret. Genom att bidra i kritiken mot Moderaterna blev kampanjens insats ytterligare en röst i kritiken mot (m), en röst som bidrog till deras stora väljartapp.

Vår bedömning är att det som saknades var Socialdemokraternas svar på vad (s) vill med såväl sjukvården som med Nya Karolinska i Solna. Valledarna i kretsar och arbetarekommuner efterfrågade just det svaret i våra intervjuer. De angav också bristen på egna svar – speciellt i frågan om Nya Karolinska i Solna – som skäl till att de i mycket liten utsträckning valde att använda frågan i samtalskampanjen. Några tar också upp att de inte haft tillräckliga kunskaper i sjukvårdspolitiken för att de skulle kunna ge väljarna svar på deras frågor.

Vår slutsats är att frågan om tillgänglighet till vård borde ha fått fokus i kampanjen. Handslagen var ett försök att prata om det. I efterhand är det lätt att konstatera att handslagen bara blev ett embryo till något som kunde blivit stort. De blev något av en missad möjlighet i den regionala kampanjen. I intervjuerna med valledarna i kretsar och arbetarekommuner framkommer att det på vissa håll gjorts egna material och affischer för att lyfta våra svar på väljarnas viktigaste fråga och för att förstärka handslagens betydelse i de lokala valrörelserna. Upplevelsen är att det saknats material i sjukvårdsfrågan från såväl den nationella som den regionala kampanjen.

Fundera/diskutera; Vilka är dina reflektioner kring resultatet i landstingsvalet? Vad påverkade resultatet? Vad påverkade vår insats? Vad gjorde vi särskilt bra? Vad kunde vi gjort annorlunda? Vad behöver vi göra nu och hur ska vi tänka i nästa valrörelse?

Kommunvalen

val.se

Socialdemokraterna förlorar i snitt 3,6 procentenheter i kommunvalen i Sverige. I Stockholms län är motsvarande siffra en förlust på 1,3 procentenheter, trots att (s) samlar fler i antal väljare. Det förklaras av befolkningsökningen i regionens kommuner.

I sju av länets kommuner gjorde (s) ett bättre val än sist också i väljarandel. I 17 av 26 kommuner gjorde (s) ett bättre val än rikssnittet. I de övriga nio kommunerna blev förlusterna större än rikssnittet.

I inget av kommunvalen i länet nåddes målet om en ökning på två procentenheter. Allra bäst val, jämfört med förra gången, gjorde (s) i Sollentuna (+1,4) följt av (s) i Solna (+1,0), (s) i Danderyd (+0,6), (s) i Lidingö (+0,5) och (s) i Stockholm (+0,3). I andra änden på skalan finner vi Sigtuna (-10,1), Upplands Bro (-6,3), Vaxholm (-6,2), Sundbyberg (-6,1) och Norrtälje (-5,9).

I valet till Stockholms stadshus gjorde (s) ett relativt gott resultat, gick emot rikstrenden och blev största parti. Socialdemokraterna ökade i antal röster och som andel av rösterna med 0,3 procentenheter. Allra bäst val gjorde (s) i valkretsarna närmast centrum – Södermalm/Enskede (+2,0), Bromma/Kungsholmen (+1,4) och Norrmalm/Östermalm/Gamla Stan (+1,4).

Resultaten i kommunvalen behöver analyseras vart och ett för sig – något som de flesta av arbetarekommunerna också är i färd med att göra. I flera av valen finns specifika frågor som varit stora under mandatperioden och som haft avgörande betydelse i valrörelsen. Till exempel säger Södertälje Arbetarekommun att frågan om att regeringen borde erkänna folkmordet på bland annat armenier, assyrier och syrianer 1915 i dåvarande Osmanska riket, även kallat Seyfo, har spelat roll i deras kommunval. I Sigtuna har den mediala och rättsliga granskningen av det tidigare kommunalrådet sannolikt spelat roll.

Finns det några gemensamma mönster? Möjligen att Socialdemokraterna i kommuner där (s) har relativt lågt stöd gjorde bättre val än Socialdemokraterna i kommuner där (s) har relativt högt stöd. Ett annat möjligt mönster är att Socialdemokraterna i kommuner närmare regionens centrum gjorde bättre val än Socialdemokraterna i kommuner längre bort från regionens centrum, med några undantag.

En tanke vi prövat är om det är så att (s) hårdnackade motstånd mot (sd) i regeringsfrågan, blev en skjuts uppåt också i några av kommunvalen. Det gäller i så fall framför allt i de kommuner och kommundelar där de mittenväljare, som kunde tänka sig att byta block för att stoppa (sd) från inflytande i politiken, var fler.

Att (s) faller mer än i genomsnitt i socio-ekonomiskt utsatta stadsdelar och kommuner kan förklaras av att oroligheter på grund av exempelvis gängvåld och ytterst extremistiska yttringar, har drivit väljare till (sd). Socialdemokraternas stora tapp, och Sverigedemokraternas uppgång, i traditionellt starka (s)-kommuner kan böttna i en oro för framtiden bortom socioekonomiska frågeställningar. Det är ett perspektiv som måste finnas med i det fortsatta arbetet.

Fundera/diskutera; Vilka är dina reflektioner kring resultatet i kommunvalet? Vad påverkade resultatet? Vad påverkade vår insats? Vad gjorde vi särskilt bra? Vad kunde vi gjort annorlunda? Vad behöver vi göra nu och hur ska vi tänka i nästa valrörelse?

Parlamentariska strategier – valen vinnas efter valet

I takt med att det politiska fältet har tryckts ihop – de stora partierna blir mindre och de små större – har samarbetsmönstren i parlamenten blivit allt mer komplicerade också på kommun- och landstingsnivå.

I valplanen för (s) i Stockholmsregionen nämns att Socialdemokraterna är ett samarbetsparti. Det är i och för sig inget nytt för socialdemokrater i Stockholmsregionen att förmågan att samarbeta med andra partier – också över blockgränsen – kan vara helt avgörande för möjligheterna att genomföra socialdemokratisk politik överhuvudtaget. Blocköverskridande samarbeten har tidigare funnits i flera av länets kommuner och efter valet har fyra sådana samarbeten formats hittills – i Botkyrka, Haninge, Sundbyberg, Södertälje och Tyresö. Ingen av länets kommuner – och heller inte landstinget – styrs efter valet av ett röd-grönt block.

Vi funderar över om inte det här är en avgörande framtida framgångsfaktor. Ledarskapets förmåga att bygga förtroende och tillit på personnivå, att strategiskt kunna forma samarbeten kring sakpolitik och politikutveckling och att därmed forma majoriteter i parlamenten.

Att skapa tillit mellan ledande företrädare och bygga förtroende mellan partier är ett långsiktigt arbete. Det kräver medvetna strategier och uthållighet. Det är inget som löses under en valrörelse när konfliktnivån – med all rätt – är hög.

Det ställer också särskilda krav på vilket förtroende, mandat och svängrum partiet ger sina ledande företrädare. Och omvänt – en lyhördhet och respekt från stads-, landstings- och kommunfullmäktigegrupper och kanslier för arbetarekommuners och partidistriktets roll att utveckla partiet och politiken.

Vi tror att ramar för framtida samarbeten bör få en större plats i framtida valstrategier och –planer och vi tror att det finns goda skäl att redan nu skapa plattformar för företrädare att lära av varandra hur möjligheter för nya samarbeten kan byggas upp.

Fundera/diskutera; Hur kan vi bygga förtroende och tillit mellan våra företrädare och företrädare för andra tänkbara samarbetspartier? Hur stärker vi vår förmåga att samverka med andra? Vilka krav ställer det på oss – på valda och på partiorganisationen?

Några ord om målgrupperna

I valplanen såväl nationellt som i Stockholmsregionen pekas två målgrupper ut som särskilt viktiga;

- väljare som väger mellan (s) och något alliansparti.
- väljare som väger mellan (s) och (sd).

Vi har tyvärr inte haft tillgång till siffror på väljarflöden på regional nivå. En gissning är att (s) lyckades bättre med båda målgrupperna ju närmare regionens centrum väljaren finns. Längre ut i länet är mönstren mer lika resten av riket.

Partival 2014	Partival i riksdagsvalet 2018										Summa procent
	V	S	MP	C	L	KD	M	SD	FI	Övr	
V	63	23	4	1	1	1	2	3	2	0	~100
S	6	69	2	3	2	3	6	10	0	0	~100
MP	13	27	36	9	4	2	4	2	1	0	~100
C	1	8	3	51	8	10	14	5	0	0	~100
FP	1	8	1	16	41	8	18	5	1	0	~100
KD	1	5	1	7	5	53	13	13	0	0	~100
M	0	5	1	9	6	8	58	13	0	0	~100
SD	1	4	0	1	0	2	5	86	0	1	~100
FI	45	15	11	3	2	0	3	1	20	0	~100
Övr	4	12	2	11	6	14	14	23	0	13	~100
Blankt	3	24	3	5	3	11	19	31	0	1	~100
Ej röstade 2014	8	22	2	6	4	7	20	30	0	1	~100
Ej röstberättigade 2014	10	23	7	11	5	6	24	11	2	1	~100

Källa: SVTs VALU, viktad

I SVTs Vallokalsundersökning framgår att var tionde socialdemokratisk väljare från valet 2014 röstade på Sverigedemokraterna i årets val. Visserligen vann (s) också 4 procent av (sd):s väljare från valet 2014, men det är ingen tvekan om att det ändå finns ett nettoflöde från (s) till (sd).

Samma undersökning visar också att 41 procent av LO-förbundens medlemmar röstade på (s). Det är ett tapp på tio procentenheter från förra valet. (Sd) väljare är, enligt Vallokalsundersökningen, överrepresenterade bland män, LO-medlemmar, arbetslösa, de som tycker att Sverige ska ta emot färre flyktingar och att invandring är en mycket viktig fråga. (Sd)-väljare har också i något högre grad högerideologi och i betydligt högre grad lågt politikerförtroende. Kanske tecknas här ett nytt värdekonserverativt väljarbeteende.

I Stockholmsregionen ökade (sd) i snitt med 3,8 procentenheter i kommunvalen, 3,9 procentenheter i landstingsvalet och 3,4 i riksdagsvalet i Stockholms kommun samt 5,5 procentenheter i Stockholms län. Stödet för (sd) är lägre i Stockholmsområdet än landet som helhet.

Maria Oskarson, professor i statsvetenskap på Göteborgs universitet, skriver om en ny slags klassröstning;

Arbetarklassen inom produktion och handel /.../ är å ena sidan traditionellt vänster i ekonomiska frågor som skatter och omfördelningspolitik, men upplever sig samtidigt som hotade av sådant som globalisering och öppna gränser. De är deras jobb som är konkurrensutsatta av migration, som riskerar försvinna till andra delar av världen eller försvinna till följd av robotisering. Detta leder dem i en mer nationalistisk och traditionell riktning. De lutar med andra ord åt vänster i längs den ekonomiska vänster-högerskalan men åt det traditionella, nationella hållet på den socio-kulturella dimensionen. Om denna del av arbetarklassen råder med andra ord en dragkamp mellan å ena sidan Socialdemokraterna och å andra sidan Sverigedemokraterna.

Källa; Snabbtänkt

*Fundera/diskutera; Finns det något i bilden av en ny slags klassröstning?
Hur ska vi återvinna förtroendet hos de LO-förbundsmedlemmar som lämnat oss för (sd)? Hur ska vi föra samtal med dem i mellanvalsperioden?
Vilka mötesplatser har vi? Och vilka måste vi skaffa oss?
Med vilken politik kan vi övertyga dem?*

I en bilaga finns en presentation av valresultaten.

Vad handlade valet om?

Väljarnas dagordning

I SVT:s vallokalsundersökning ställs frågan; Vilken betydelse hade följande frågor för ditt val av parti i riksdagsvalet idag?

De fem frågor som ligger i topp är:

1. Sjukvården (56 procent svarade att den hade mycket stor betydelse)
2. Skola och utbildning (55 procent)
3. Jämställdheten mellan kvinnor och män (48 procent)
4. Sociala välfärden (47 procent)
5. Lag och ordning (45 procent)

I samma undersökning ställs också frågan om vilket parti som har den bästa politiken i de viktigaste sakfrågorna. Bland partierna vinner (s) fyra av frågorna på väljarnas topp fem, alla utom lag och ordning. Men när de rödgröna partierna ställs mot alliansens partier så vinner de rödgröna bara frågan om den sociala välfärden. I alla de andra vinner alliansen.

I en annan opinionsmätning efter valet är väljarnas topp-5-svar på frågan Vilka av följande sakfrågor har haft störst betydelse för dig när du valde parti i riksdagsvalet?

1. Invandring/integration/flyktingmottagande
2. Lag och ordning
3. Sjukvården
4. Miljö/klimat
5. Sveriges ekonomi

Inte heller i den undersökningen äger Socialdemokraterna väljarnas viktigaste frågor.

Svalt engagemang för regionala och lokala sakfrågor

I en opinionsmätning efter valet ställs också en fråga om sakfrågornas betydelse för väljarna i Stockholmsregionen. Frågan lyder; Vilken eller vilka av följande lokala frågor påverkade ditt val i kommun- eller landstingsvalet? Frågan följs av en lista med regionala- och lokala sakfrågor.

Nästan var fjärde väljare svarar att ingen av de nämnda sakfrågorna påverkade hens val.

Bara två sakfrågor i listan väcker större engagemang än så, i rangordning är det;

1. Vårdköer i Stockholm
2. Hanterandet av Nya Karolinska i Solna

Därefter kommer en rad frågor som enligt undersökningen påverkat färre än var tionde väljare;

- Frågan om en östlig vägförbindelse
- Situationen vid länets förlossningskliniker
- Bostadsgaranti för unga
- Införandet av marknadshyror
- Byggandet av Nobelcentret
- Införandet av miljözoner för trafiken i Stockholm
- Papperslösa barns rätt till ekonomiskt bistånd
- Bromma flygplats
- Höjd kommunalskatt
- Byggande av modulhus för nyanlända
- Rätten till heltid för barn till arbetslösa eller med småsyskon i förskolan
- Nedgrävning av Centralbron

Kampanjens prioriterade sakfrågor

I valplanen för Socialdemokraterna i Stockholmsregionen som togs i januari valåret lyftes sju sakpolitiska vägval fram. Det handlar om trygghet på en övergripande nivå, bostäder, skolan, vård och omsorg, nya jobb, arbetsmarknadsvillkor för nyanlända och om ett sammanhållet Stockholm. Kort sagt – nästan hela den politiska paletten.

I kampanjen under sommaren och spurten ökade koncentrationen något och fokus lades på bostad, vård och omsorg, skola och jobb.

Valledarna i arbetarekommuner och kretsar säger i våra intervjuer att för dem har de regionala utspelen spelat mycket liten roll, om någon alls. Deras fokus har varit lokala program och vallöften för närområdet. Undantaget är, som vi tidigare nämnt, bostadsgarantin för unga som funnits med i kampanjen i vissa kretsar och arbetarekommuner.

Vår reflektion är att prioriteringen var för vid, och att en sammanhållen berättelse saknades.

Var det en folkomröstning om välfärden?

Väljarna upplevde inte att välfärden stod på spel och att (s) var garanten för att rädda den. Visserligen var sjukvårdsfrågan väljarnas viktigaste fråga. Men på blocknivå vanns den av de borgerliga partierna. Inte minst Kristdemokraterna gjorde en stark valrörelse på sjukvårdsfrågan.

Under våren var det på väg att bli ett val om migration. Den frågan har dominerat mandatperioden och den får också stort genomslag i de mätningar som gjorts efter valet om vad väljarna tycker att valrörelsen handlade om.

I elfte timmen flyttades dock ljuset mot regeringsfrågan och då i synnerhet om (sd) ska få inflytande över politiken eller ej. Vår bedömning är att den förflyttningen gynnade Socialdemokraterna i Stockholmsregionen, särskilt i valkretsar och kommuner nära regionens centrum. Där fanns fler av de väljare som tycker att frågan om att stänga ute (sd) från politiskt inflytande är så viktigt att de kan tänka sig att byta block.

Var är framtiden?

En reflektion vi gör är att vi saknar frågor som bär optimism och framtidstro. Mycket lite av Socialdemokraternas nationella kampanj handlade om frågor som tillväxt, klimat, modernitet och utveckling. Inte heller i Stockholmsregionens kommunikation får sådana frågor särskilt stor genomslagskraft, trots den gångna mandatperiodens arbeten med Framtidsstaden och Framtid STHLM.

Skälet för prioriteringen är att stämningläget bland väljarna mer handlade om oro för samhällsutvecklingen och då valde (s) att svara med trygghet för att visa att de förstått väljarnas oro.

Men vi tror att progressiva partier måste sträcka sig längre än så. Socialdemokraterna måste i varje valrörelse också sprida övertygelsen om att en annan framtid är möjlig, och (s) måste klä den i konkret politik. Socialdemokraterna måste klara av att göra både och. Både trygghet och utveckling.

Fundera/diskutera; Vila reflektioner gör du kring vad som stod på väljarnas dagordning och hur vi socialdemokrater mötte det? Hur blir vi mer lyhörda för väljarnas drömmar och oro samtidigt som vi är trogna vår egen övertygelse?

Kampanjen

I presentationen av valplanen för Socialdemokraterna i Stockholmsregionen beskrivs kampanjens kommunikationslogik i ett flöde där det massmediala samtalet ska förstärka det personliga samtalet, som ska förstärka det digitala samtalet.

Valplanen januari 2018

Illustrationen kan ses som ett direkt svar på vad forskarna utmålar som en av de stora förändringar som får fullt genomslag i årets valrörelse. Den tänkta kampanjlogiken skulle kunna ge (s) i regionen det genomslag som krävs i ett fragmentiserat och komplext medielandskap, där det inte räcker att vara framgångsrik på en plattform eller i en mediekanal.

Men – handen på hjärtat – fungerade logiken?

Det massmediala samtalet

I en opinionsundersökning genomförd efter valet uppger nära varannan av de tillfrågade i Stockholmsområdet att Socialdemokraterna kom med flest vallöften. Trots det, eller möjligen på grund av det, får inget av dem riktigt fäste i det massmediala samtalet. Det får heller inte de regionala- eller kommunala utspelen, såvitt vi kan se i opinionsmätningarna.

Vi vet från forskarna att mediernas rapportering i valrörelsen i mycket liten utsträckning handlade om sakfrågor överhuvudtaget. Istället handlade det om kampen om regeringsmakten, de rekordmånga partiledardebatterna och utfrågningarna samt de ännu fler opinionsundersökningarna.

Det avspeglas också i väljarnas bild av valrörelsen. I en opinionsundersökning som gjordes efter valet uppger väljarna att valrörelsen framför allt handlade om hur de etablerade partierna ska undvika att Sverigedemokraterna får inflytande, om pajkastning och om vilka som ska bilda regering efter valet. En enda sakfråga slår igenom – flyktmottagande. Som vi nämnt under rubriken **Väljarnas dagordning**, var också väljarnas engagemang i de regionala- och lokala sakfrågorna relativt svalt.

Det får oss att undra över om valplanens ambition om att alltid finnas i nyhetsflödet verkligen slog igenom och nådde fram till väljarna i Stockholmsregionen. En del av det handlar sannolikt om hur nyheter paketeras och om timing. Görs utspelen i en kontext där media har en mottaglighet för de frågor vi vill prata om?

Det personliga samtalet

Samtalskampanjen nådde målet 300 000 samtal. I intervjuerna vi gjorde med valledare i kretsar och arbetarekommuner är det tydligt att samtliga har koll på "sina" samtalsmål. De vet både vad de ska åstadkomma och hur de ligger till den dagen intervjun görs. Målstyrningen fungerade.

Måluppfyllelsen bekräftas också i en opinionsundersökning efter valet där 11 procent av de tillfrågade väljarna i Stockholmsregionen uppger att de har haft ett personligt samtal med en företrädare för Socialdemokraterna eller SSU.

Samtalskampanjen ökade sannolikt medvetenheten om valet bland väljarna och troligen bidrog den till att mobilisera redan övertygade socialdemokrater, särskilt sista veckan. Kampanjen gjorde också att fler socialdemokratiska kandidater blev synliga i sina närområden, den mobiliserade medlemmarna och kanaliserade engagemanget i en riktning. Samtalskampanjen gjorde det meningsfullt att vara medlem och valarbetare. Det är värden att värna för framtiden.

Men vad handlade samtalen om? I våra intervjuer med valledare i kretsar och arbetarekommuner säger de att samtalen vid dörrarna i mycket liten utsträckning handlade om de gemensamt prioriterade sakfrågorna. Undantaget är bostadsgarantin för unga som fanns med i dörrknackningen i de kommuner där frågan stod högt upp på den lokala dagordningen.

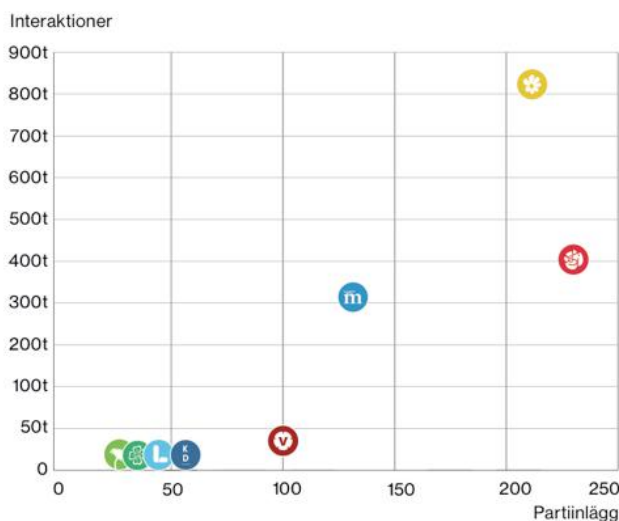
Istället utgick samtalen vid dörrarna, enligt valledarna, naturligt nog ifrån vad den som öppnade dörren, eller vad den som ringde på, ville prata om. Dörrknackarna, som i stor utsträckning var lokala kandidater på olika valsedlar, ville ofta prata om sina hjärtefrågor eller de lokala vallöften som var aktuella i just den valkretsen/kommundelen.

Det var förmodligen ett klokt val av dörrknackarna. Det genuina och det allra mest lokala har ofta stor potential i personliga samtal. Men det bryter den tänkta kampanjlogiken – det bidrar inte i det tänkta flödet.

Och kanske fick metoden dörrknackning bära ett allt för stort ansvar för kampanjen som helhet. Räcker dörrknackning som ensam metod för att berätta en sammanhållen berättelse om vilken utveckling Socialdemokraterna vill se i Stockholmsregionen? Vi tror inte det.

Det digitala samtalet

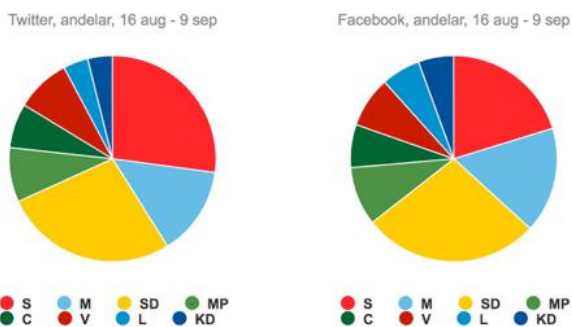
Figur 5. Partiernas aktivitet och interaktioner på Facebook

Figuren visar partiernas antal inlägg på Facebook samt antal interaktioner under perioden 20 aug–9 sep 2018.

Källa; Snabbtänkt – Reflektioner från valet 2018 av ledande forskare

Socialdemokraternas digitala kampanjspurt överraskade medieforskarna. Under sista valspurtsveckan slog (s) till och med (sd) på Facebook, enligt Snabbtänkt. Enligt Mediemätaren, som är ett samarbete mellan SIFO och Sveriges Radio, nämns Socialdemokraterna oftare än (sd) på Twitter och (s) är näst mest omnämnt på Facebook. Omnämningen kan vara både positiva och negativa.

Graferna visar hur stor andel av inläggen som nämnt respektive parti. Eftersom ett inlägg kan nämna flera partier kan totalsiffran bli större än 100 procent.

Källa; SIFOs och Sveriges Radios mediemätaren.

I en opinionsundersökning efter valet uppger nära varannan tillfrågad att hen har sett eller hört budskap från de politiska partierna på sociala medier. Nästan lika många – drygt fyra av tio – har själva sökt information inför valet på Internet.

Kort sagt; de digitala kanalerna är en etablerad del av valrörelsen och Socialdemokraterna hänger hyggligt med i utvecklingen.

Den digitala satsningen från Socialdemokraterna i Stockholm var en braksuccé relativt de mål som satts upp. Totalt nåddes 43 miljoner visningar och antalet

följare ökade med knappt 23 000. Det ska ses mot målen om 20 miljoner visningar och 15 000 nya följare. I de digitala kanalerna har också dagordningen kunnat styras mot de sakfrågor Socialdemokraterna i Stockholmsregionen prioriterat, framför allt sjukvård, skola och bostäder.

Men har det varit ett samtal? Har det väckt det engagemang och lett till aktivitet hos mottagarna så som avsikten var? Och har det digitala samtalet varit länken i kedjan mellan det personliga samtalet och det massmediala samtalet? Troligen inte.

Våra reflektioner

Det massmediala samtalet handlade om det politiska spelet och det personliga samtalet handlade framför allt om dörrknackarens, eller i bästa fall dörröppnarens, hjärtefrågor. Då räcker det inte att de digitala kanalerna höll sig till budskapet. Det är också tveksamt om insatserna i de digitala kanalerna ledde till ett samtal eller till interaktivitet i den utsträckning som räckvidden skulle kunna utgöra grund för.

Tyvärr blir den sammantagna bilden av kampanjen att budskapet spretar och kampanjlogiken haltar. Istället för att förstärka varandra förs parallella samtal med väljarna.

I en opinionsundersökning genomförd efter valet svarar bara 9 procent av de tillfrågade i Stockholmsregionen att Socialdemokraterna var det tydligaste partiet i valrörelsen. Det placerar Socialdemokraterna på femte plats. Men inget parti sticker riktigt ut i Stockholmsregionen. Tydligast för de tillfrågade i länet var Moderaterna och Sverigedemokraterna, men även de ligger under 20 procent.

Flera av de personer vi intervjuat lyfter fram behovet av att utveckla strategier och metoder som gör det möjligt för Socialdemokraterna att dra nytta av de digitala mediernas interaktiva möjligheter. De efterlyser helt enkelt en högre grad av engagemangsdrivande kommunikation i de digitala kanalerna.

Vi tror att det var en stark gemensam berättelse om hur Socialdemokraterna vill utveckla Stockholmsregionen som saknades i kampanjlogiken. En kontext eller ett ramverk som kunde hållit samman budskapen i de olika valen och de olika kanalerna. Med den på plats kunde illustrationerna på berättelsen fått vara lokala vid dörrarna, spelgestaltande i massmedierna och engagemangsskapande i digitala kanaler. En gemensam berättelse hade kunnat vara det kitt som fick den önskade kampanjlogiken fungera.

*Fundera/diskutera; Vad var det bästa med metoderna i valrörelsen?
Hur gör vi för att hålla dem vid liv? Vilka var bristerna?
Hur gör vi för att fortsätta utvecklas?*

Företrädare som inger förtroende

Kända och populära politiska ledare är avgörande både för att nå ut med politiken och för att få väljarnas förtroende. Företrädarnas ledarskap och tyngd spelar också roll när samarbete söks med andra partier.

Ett mått på hur kända och populära politiska ledare är skulle kunna vara antalet personkryss.

Anders Ygeman, som toppade den socialdemokratiska riksdagsvalsedel i Stockholms Kommun, och Magdalena Andersson, som toppade riksdagsvalsedeln i Stockholms län, fick båda över 10 000 personkryss och är därmed de två ledamöter i Sveriges Riksdag som fått flest kryss – partiledarna borträknade. Inga andra s-kandidater från Stockholmsregionen får tillräckligt många personkryss för att bli inkryssade i Riksdagen.

I kommunvalen i Stockholms län fick de flesta av första-namnen på listorna fler än fem procent av (s)-rösterna i personkryss och blev därmed också inkryssade i kommunfullmäktige. Några ledande företrädare sticker ut och fick fler än 1000 personkryss.

Karin Wangård i Stockholms kommun, som bara finns med på en av sex kretsvalsedlar i Stockholms kommun, får ändå 1 728 personkryss vilket motsvarar 6,10 procent av (s)-rösterna.

Boel Godner i Södertälje får 1 356 personkryss vilket motsvarar 8,62 procent av (s)-rösterna i Södertälje. Alltså färre kryss än Wangård, men en högre andel av (s)-väljarna.

Vi konstaterar att Godner är ett bra exempel på en kommunpolitiker som är välkänd och respekterad bland väljare och samhällsaktörer i sin kommun och i omvärlden. Hon är en företrädare som i väljarnas ögon kanske till och med blivit företrädare för sin kommun i första hand och sitt parti i andra hand. Det är en position som kräver ett strategiskt, långsiktigt och uthålligt opinionsbildande arbete. Men det kräver även tillit, mandat och svängrum från partivännerna. Ett annat exempel värt att inspireras av är det strategiska arbete som Labour gör i London för att bygga förtroende för Sadiq Khan, och därmed för partiet.

Värt att notera är också att 36,8 procent av (s)-väljarna i Södertälje använde möjligheten att sätta ett personkryss i kommunvalet. Motsvarande siffra i Yttre Västerort i Stockholms kommun är 32,8 och i Botkyrka 33,2. I genomsnitt använder 21,7 procent av (s)-väljarna i Stockholms län möjligheten att sätta kryss i kommunvalet. I Sverige i sin helhet är motsvarande siffra 26,0 procent.

I landstingsvalet blev inget av förstanamnen på valsedlarna inkryssade. Det är ett mönster som går igen i majoriteten av landstingsval i Sverige. Bara i sju av 20 landstings-/regionfullmäktige har något av förstanamnen på de socialdemokratiska valsedlarna i någon av valkretsarna också blivit inkryssad.

I de intervjuer vi gjort nämner ingen att de haft problem med slitningar på grund av personvalskampanjer. Tvärtom menar några att kampanj för kryssen också bidragit till motivationen för de kandidater som står på listorna att jobba extra hårt i kampanjen. Någon konstaterar också att ett mer genomtänkt stöd till kandidater som driver krysskampanjer hade kunnat bidra till att vinna fler väljare till (s).

Vilka företrädare som ska bära fram vilka budskap, finnas på affischer och kommunicera medieutspel är alltid en delikat fråga i valrörelser. Dels handlar det om dilemmat mellan att å ena sidan bygga upp nya företrädare som ännu inte är tillräckligt kända bland väljarna och å andra sidan utnyttja styrkan hos redan kända – och gärna populära – företrädare för att få

större genomslag. Inte sällan tas mer hänsyn till det organisationspolitiska än till det kampanjstrategiska.

I våra intervjuer har vi stött på frågor kring valet av kommunikatörer. I valplanen slås fast att det finns starka skäl att ge uppdraget att vara regionala företrädare till dem som har högst förtroende och trovärdighet hos väljarna. Några av de vi intervjuat känner en stor osäkerhet kring hur valet av kampanjens ledande omslagspersoner gått till. Är det verkligen de med störst potential hos väljarna som exponerats? undrar de.

Vi tror att en del av den osäkerheten hade kunnat motverkas genom en högre grad av transparens kring principerna för urvalet redan på ett tidigt stadium.

Fundera/diskutera; Hur kan vi arbeta för att förstärka förtroendet för våra företrädare? Hur gör vi dem mer kända? Och hur skulle vi kunna använda krysskampanjer för att göra våra kandidater mer kända och öka stödet för vårt parti? Vilka möjligheter finns? Och vilka risker ska vi hantera? Och hur?

Valorganisationen

För andra valrörelsen i rad har Stockholms Arbetarekommun och Stockholms läns partidistrikt haft en gemensam valorganisation. Den har fungerat väl. I de intervjuer vi gjort säger i stort sett alla att samarbetet har varit gott och till nytta.

Den politiska valledningen spelade en större roll i inledningen av valåret än när valdagen närmade sig. Under valsapurten hade de en mycket undanskymd roll, om ens någon. Flera av dem vi intervjuat tycker att det inför nästa valrörelse behöver göras tydligt vilken roll den politiska valledningen ska spela i valrörelsens olika faser.

Den operativa valledningen får goda omdömen i intervjuerna. Några av de vi intervjuat säger dock att det kanske mer har handlat om samordning mellan "husen" än om ledning av valrörelsen. De spänningar som funnits har inte varit mellan "stan" och "länet", utan mellan valorganisationen, stadshuskansliet och landstingskansliet. Inför nästa valrörelse finns skäl att tydliggöra rollerna även här.

Även samarbetet med den nationella valorganisationen har i stort sett fungerat väl, särskilt i valrörelsens slutskede. Det finns synpunkter kring enskildheter – så som ringverktyget och fördelningen av statsrådsturnéer. Vissa är också kritiska till timingen i det nationella migrationsutspellet i maj som på några ställen beskrivs som något som demobiliserade valarbetarna och blockerade möjligheterna att prata om andra frågor i Lilla valrörelsen. Men sammantaget är ändå bilden att samordningen med den nationella valorganisationen fungerat väl.

En del av kampanjen som får mycket lite uppmärksamhet i våra intervjuer är den facklig-politiska valrörelsen. Vår bild är att den har uppfattats lite som ett eget projekt vid sidan av. Det kan vara ett gott tecken att ingen talar om den – om det beror på att den fungerat väl. Men det kan också vara ett uttryck för bristande engagemang från den gemensamma kampanjen. Med tanke på hur utmaningarna ser ut för att vinna tillbaka medlemmarna i LO-förbunden, och i ljuset av den framgångsrika samtalskampanj som LO-förbunden gjorde i valrörelsen, tror vi att det finns skäl att redan nu påbörja ett arbete för att stärka den facklig-politiska samverkan också i kampanjhänseende inför nästa valrörelse.

En återkommande kritik mot valorganisationen, i våra intervjuer, är att den var på plats alldeles för sent. Flera talar om att vissa gemensamma funktioner bör finnas också mellan valrörelserna, så som opinions- och väljaranalys, strategi- och budskapsutveckling samt valförberedande studier och plattformar för kunskapsutbyte. Detsamma gäller vissa strategiska kampanjverktyg, som bör vara i funktion och användas också mellan valrörelserna för att valarbetarna ska vara expertanvändare redan när valrörelsen börjar.

Fundera på/diskutera; Vad var det bästa med valorganisationen? Vad behöver vi utveckla? Vad borde vi ha på plats också i mellanvalsperioderna – vilka strukturer och funktioner bör vi dela mellan Stockholms Arbetarekommun och Stockholms läns partidistrikt?

MED BLICKEN FRAMÅT

Våra slutsatser och rekommendationer

Avslutningsvis vill vi skicka med några sammanfattande slutsatser och rekommendationer.

Slutsatser

Bland de slutsatser vi drar vill vi särskilt lyfta fram fem;

- **Inkonsekvens kostar på tilliten.** Migrationspolitiken var den helt dominerande politiska frågan under förra mandatperioden. Socialdemokraternas svajiga retoriska linje kostade på väljarnas förtroende för oss, både bland dem som vill ha en mer generös flyktingpolitik och de betydligt fler som tycker att vi ska skärpa politiken. "Väljarna undrade på goda grunder om vi bara försökte säga det de ville höra. Har (s) ingen egen ryggrad?", som en av de vi intervjuade sa.
- **Kontrast förutsätter ett eget alternativ.** I valrörelser ska kontrasten mellan alternativen göras tydlig, för att hjälpa väljarna att ta ställning. Då måste (s) också göra hemläxan och ha ett eget visionärt alternativ att sätta upp mot det vi tar konflikt mot. Socialdemokraterna måste också stå för initiativet – och budskap om vad vi vill, inte bara vad vi är emot. Annars tas risken att väljarna, med rätta, tycker att (s) alternativ är lika uselt som det vi kritiserar.
- **Gemensam organisation är bra, med en gemensam berättelse blir det ännu bättre.** Den gemensamma valorganisationen, mellan Stockholms Arbetarekommun och Stockholms läns partidistrikt är här för att stanna. Nästa steg måste bli att också utveckla en gemensam berättelse om hur (s) vill att Stockholmsregionen ska utvecklas.
- **Målstyrning fungerar.** De tydliga samtalsmålen, med ständigt mätning och uppföljning fungerar. Den driver aktivitet. Håll i arbetssättet också mellan valen.
- **Samtal är bra, men det spelar roll vem som pratar med vem och vad vi pratar om.** Samtalskampanjen är en stor framgång, nästa steg blir att också arbeta med kvalitetssäkring av samtalen.

Rekommendationer

Vi avslutar med att rekommendera tio utvecklingsinsatser som bör starta nu och löpa in i kampanjen inför nästa allmänna val;

- **Driv på så att utvecklingen av en ny nationell socialdemokratisk sjukvårdspolitik verkligen blir av.** De flesta har nog insett vid det här laget att det är hög tid att lyssna på vad väljarna (och valanalyserna) från de senaste tre-fyra nationella valen har sagt och utveckla en ny sjukvårdspolitik som tar sin utgångspunkt i väljarnas verklighet och deras oro för tillgängligheten. Socialdemokraterna måste i god tid inför nästa val kunna beskriva en sammanhållen och gemensam socialdemokratisk vårdpolitik. Självklart ska (s) i Stockholmsregionen också utveckla sin sjukvårdspolitik, men det krävs att frågan också får det ljus den förtjänar i hela partiets samlade politikutveckling.

- **Utveckla gemensam socialdemokratisk politik som håller samman stockholmarna.** Utveckla politik som tar sin utgångspunkt i gemensamma utmaningar. Föreningarna den urbana medelklassfamiljer och den långpendlande arbetarklassen i Stockholms läns ytterområden, likväl som de inflyttade unga studenterna och de unga i förorten som drömmer om en bättre framtid. Lös gemensamma utmaningar som barnens utveckling och trygghet, fungerande kollektivtrafik, bostäder och bygg på Stockholmsregionens möjligheter som en levande och kulturell metropol. Svara på väljarnas viktigaste frågor och visa att ni hört deras oro. Det är inte minst viktigt för att vinna tillit hos de väljare som lämnat (s) för (sd). Men våga också forma en politik som utstrålar modernitet och utveckling. Ta spjörn från den framtidstro som stockholmarna har, bottna i väljarnas verklighet och våga sikta högt.
- **Inrätta en gemensam strategisk utvecklingsgrupp.** Tillsätt en gemensam arbetsgrupp som ansvarar för opinions- och väljaranalys, strategi- och budskapsutveckling samt valförberedande studier och plattformar för kunskapsutbyte. Ge arbetsgruppen kansliresurser för att stärka förmågan att arbeta uthålligt med strategisk kampanjutveckling.
- **Stärk förmågan att vinna valen efter valet.** Lägg fokus på att utveckla/utbilda ledande företrädare i att bygga långsiktiga framgångsrika relationer med andra partier. Perioden efter valet är nästan lika viktig som valrörelsen. Att förhandla framgångsrikt efter valdagen handlar i stor utsträckning om att hämta hem tillit och relation som har byggts mellan valen. Lär av varandra mellan olika kommuner och parlament i frågor om förhandlingsfärdighet, relationsbyggande och att säkra mandat från partiorganisationen.
- **Ge ledande företrädare färdigheter, tillit och mandat att bli sin geografi först.** Satsa på att ge ledande kommunföreträdare verktyg att bli de välkända och respekterade kommunföreträdare som till och med uppfattas som de företräder sin geografi först och sitt parti därefter. Och skapa plattformar för att kunskapsutbyte mellan såväl kommunala företrädare som krets- och arbetarekommunföreträdare om hur partiet kan fortsätta utvecklas med kommunala företrädare med svängrum.
- **Använd folkrörelsen för att bygga långsiktigt förtroende bland de medlemmar i LO-förbunden som övergivit (s).** Med tanke på hur utmaningarna ser ut för att vinna tillbaka medlemmarna i LO-förbunden, och i ljuset av den framgångsrika samtalskampanj som LO-förbunden gjorde i valrörelsen, finns förutsättningar för att redan nu påbörja ett samtal med de väljare/medlemmar i de förbund där (sd) gjorde framsteg. Överväg att utse och utbilda facklig-politiska "agitatorer" på arbetsplatser där den här målgruppen är överrepresenterad och se till att de är särskilt rustade för att ta dessa samtal.
- **Räckvidd och nya följare räcker inte, digitala kanaler måste driva engagemang och aktivitet.** Starta ett utvecklingsprojekt kring digitala kampanjer som utnyttjar kanalernas möjlighet att driva engagemang, interaktivitet och aktivitet.
- **Matcha kampanjmetod med vad som ska sägas till vem.** Låt samtalskampanjen i nästa valrörelse bära ansvaret för det den kan göra – inte allt annat också. Samtal vid dörren kan till exempel öka medvetenheten om valet, mobilisera s-väljare att faktiskt rösta och i bästa fall vinna en eller annan osäker. Dörrknackning ger också folkrörelsen en viktig uppgift. Det är gott nog. Att vinna över väljare från andra partier kräver högst sannolikt mer långsiktigt arbete i flera olika kanaler.

- **Utnyttja kraften i personvalskampanjer.** Ge kandidater som vill och har förutsättningar att driva transparenta krysskampanjer i nästa valrörelse utbildning, stöd och struktur för att utnyttja kraften i personvalskampanjer på ett sådant sätt så att det ger stöd från fler väljare.
- **Lägg rabarber på framtidstron.** Stockholmare är kanske Sveriges mest framåtsträvande invånare. I årets valrörelse hamnade tillväxtfrågorna i skuggan av migration och, i någon utsträckning, välfärden. Det duger inte för ett progressivt parti. Vårt angreppssätt måste vara att politiken är ett verktyg för att göra världen bättre, inte bara mindre dålig. Stockholmsregionen förtjänar en optimistisk och drivande socialdemokrati som vågar äga den ljusa framtiden.

Några lästips

Snabbtänkt – reflektioner från valet 2018 av ledande forskare

Finns att ladda ner på

www.snabbtankt.se

Livsstilar och konsumtionsmönster i Stockholmsregionen – ett regionalt utvecklingsperspektiv

Rapport 10:2008 som finns att ladda ner på

www.rufs.se.

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUF2050

Finns också att ladda ner på

www.rufs.se.

SVTs vallokalsundersökning

Finns att ladda ner på

<https://www.svt.se/omoss/post/svts-vallokalsundersokning-riksdagsvalet-2018/>

SIFOs och Sveriges Radios Mediemätaren

Finns att läsa på

www.sverigesradio.se

The Metropolitan Revolution – How Cities and Metros are Fixing Our Broken Economy

av Bruce Katz och Jennifer Bradley

If Mayors Ruled the World – Dysfunctional Nations, Rising Cities

Av Benjamin R Barber